

**ЕКОЛОГІЯ
ПРАВО ЛЮДИНА**

Верховенство права для захисту довкілля

Позиція представників екоруху стосовно відбудови України в рамках UKRAINE RECOVERY CONFERENCE

**Позиція представників екоруху щодо відбудови України
в рамках Ukraine Recovery Conference
(URC2024)**

Міжнародна конференція з питань відновлення України (Ukraine Recovery Conference, URC2024) об'єднає лідерів урядів низки країн, міжнародних організацій, бізнесу та громадянського суспільства. Німеччина та Україна спільно проведуть Конференцію 11 та 12 червня 2024 року в Берліні.

Нагадаємо, що URC2024 є продовженням циклу щорічних заходів високого рівня, присвячених швидкому відновленню та довгостроковій відбудові України, які проводяться від початку повномасштабної агресії Росії проти України.

Оскільки ключова мета URC2024 – консолідувати сталу міжнародну підтримку для відновлення, відбудови, реформування та модернізації України, то як меседж у ході цієї конференції має звучати прагнення України здійснити саме зелене відновлення.

Україна як держава-кандидат у члени Європейського Союзу має враховувати євроінтеграційні вимоги і в ході повоєнного відновлення. Попереднє рішення Європейської комісії щодо України супроводжувалося Звітом про Україну 2023, який оцінив рівень готовності України до виконання екологічної складової європейського законодавства, як певний рівень підготовки. Також у цьому документі Європейська комісія виписала для України цілу низку непростих завдань у цій сфері вже на 2024 рік.

У ході виконання зазначених завдань українська сторона має дотримуватися принципів зеленої відбудови. Це означає, що необхідно забезпечити наскрізність природоохоронної та кліматичної політики у всіх секторах, розвиток зеленої економіки, впровадження і дотримання екологічних стандартів на всіх рівнях; дотримання європейських екологічних інструментів планування у розбудові України, здійснення екологічних оцінок планів і програм відновлення та окремих проєктів, активну залученість до процесів відбудови органів місцевого самоврядування, прозорість, екологічну освіту, залучення громадськості та громад до прийняття рішень, ефективне, прозоре функціонування і використання цільових/донорських фондів для післявоєнного відновлення і розбудови зеленої економіки. Інвестиційна політика та залучення фінансування для відновлення економіки мають узгоджуватися з цілями сталого розвитку, довкіллєвими принципами наскрізності у всіх галузях економіки і бути першочергово спрямованими на розвиток виробничих ланцюгів з високою додатковою вартістю, а не на ресурсно-експортну економіку.

Відбудова на зелених принципах і засадах не лише сприятиме відбудові інфраструктури та економіки, але й забезпечить створення додаткових зелених робочих місць, що допоможе повернути людей в Україну та забезпечити їх гідною працею.

Ми вважаємо, що зелене відновлення України неможливе без:

1. Перезапуску державної системи моніторингу довкілля (атмосферне повітря, вода, земля та ін.), створення нової проєвропейської прозорої системи державного екологічного контролю, реформи системи юридичної відповідальності.
2. Прозорості та підзвітності процесу прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля, яка має забезпечуватись шляхом справедливого балансу між безпековими міркуваннями та прозорістю процесів і підзвітності влади в умовах воєнного часу.

3. Недопущення послаблення вже існуючого горизонтального законодавства, прийнятого на виконання євроінтеграційних вимог, зокрема в сфері оцінки впливу на довкілля та стратегічної екологічної оцінки, включно в умовах військового стану.
4. Запобігання, зменшення і контроль промислових викидів має забезпечуватись шляхом інтегрованого підходу до управління промисловими викидами. До нових установок. Для діючих великих забруднювачів мають поступово застосовуватися вимоги про впровадження найкращих доступних технологій та методів управління, автоматизованого моніторингу в реальному часі промислових викидів великих забруднювачів із оприлюдненням даних у відкритому доступі.
5. Реформи управління відходами, яка повинна включати впровадження європейської ієрархії поводження з відходами та систем розширеної відповідальності виробника, перехід до кругової економіки, створення дієвих фінансових інструментів для такої реформи та подолання корупційних ризиків.
6. Дотримання цілей, визначених Європейським зеленим курсом щодо біорізноманіття та збільшення площ територій з природними екосистемами. Зокрема, має бути забезпечено, щоб 30 % суходолу та 30 % морської акваторії отримали природоохоронний статус і були включені до Транс-європейської екомережі. Необхідно інтегрувати екологічні інтереси у всі державні політики, завершити формування Смарагдової мережі та впровадити ефективний менеджмент всіх її компонентів. Забезпечити відновлення значних територій деградованих екосистем та екосистем, які депонують вуглець; вжити заходів щодо припинення зниження чисельності природних запилювачів; знизити використання хімічних пестицидів та ризики від них; зменшити площі сільськогосподарських земель та використання добрив; заборонити використання хімічних пестицидів у чутливих районах, таких як міські зелені зони; збільшити частку земель з органічним землеробством до 25 %; вжити заходів з відновлення територій із забрудненими ґрунтами; забезпечити відновлення вільноплинних річок; активізувати заходи щодо боротьби з інвазійними видами; запровадити плани міського озеленення.
7. Впровадження заходів щодо ліквідації екологічних ризиків внаслідок впливу воєнних дій на природні комплекси України з врахуванням ризиків під час ліквідації, зокрема, забруднення вибухонебезпечними предметами та замінування, хімічного забруднення ґрунтів та поверхневих вод, відходів руйнації, пожеж у природних екосистемах, пожеж на антропогенних територіях, пошкодження та знищення місць зберігання небезпечних хімічних речовин, пошкодження та знищення місць зберігання відходів, пошкодження та знищення очисних споруд, пошкодження та знищення об'єктів промисловості та енергетичної сфери, пошкодження гідроспоруд, фізичні пошкодження природних комплексів внаслідок проїзду військової техніки, обстрілів, зведення фортифікаційних споруд та окопів, територій, які постраждали внаслідок руйнування гідроспоруд: осушені, затоплені, тимчасово затоплені, забруднені.
8. Оцінки стану та пропозиції декількох сценаріїв розвитку територій, які постраждали внаслідок катастрофи на Каховській ГЕС.
9. Екологізації сільського господарства, що включатиме забезпечення роботи механізмів моніторингу та контролю дотримання чинного законодавства України щодо заборони розорювання прибережно-захисних смуг та схилів, природоохоронних територій, заборони спалювання сухої рослинності відмову від використання заборонених пестицидів та хімічних добрив, зменшення обсягів використання дозволених пестицидів та хімічних добрив, розширення використання практик органічного землеробства.
10. Розподілу функцій управління лісовим господарством, затвердження комплексного плану виконання Державної стратегії управління лісами на період до 2035 року, переходу на несучільні види рубок у всіх лісах природного походження, які не мають природоохоронного статусу протягом 2024-2030 років. Збереження самосійних лісів через їхнє включення до лісового фонду, створення комунальних і

приватних лісів на деградованих орних землях, врахування збереження біорізноманіття при плануванні лісогосподарських заходів.

Розроблені заходи з відновлення України мають збалансовано охоплювати всі компоненти природних комплексів - воду, ґрунти, повітря, рослинний і тваринний світ, літогенну основу, рельєф, клімат, що забезпечить цілісний підхід до відновлення довкілля.

Втілення зазначеного є складним та багатоетапним процесом, втім без екологічної реформи неможливо виконати решту завдань. Ця реформа є базовою, нагальною і потребує кардинальної зміни підходів до управління і врядування.

Програмою «мінімум» на друге півріччя 2024 року та початок 2025 року є прийняття ВРУ таких законодавчих актів:

1. Щодо ОВД і CEO: про внесення змін до законів України «Про оцінку впливу на довкілля» та «Про стратегічну екологічну оцінку» щодо приведення їх у відповідність із вимогами відповідних директив ЄС щодо сфери їх застосування (щодо відступів);
2. Щодо державного екологічного контролю: проєкт закону №3091 від 19.02.2020 року «Про державний екологічний контроль».
3. Щодо інтегрованого підходу до управління промисловими викидами: проєкт закону № 6004-д від 04.01.2023 року «Про забезпечення конституційних прав громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля».
4. Щодо реформування управління відходами: проєкт закону №10066-1 від 29.09.2023 року «Про упаковку та відходи упаковки», проєкт закону №2352 від 30.10.2019 «Про батереї і акумулятори», проєкт закону 30.08.2017 №2350 «Про відходи електричного та електронного обладнання», проєкт закону «Про управління відходами видобувної промисловості».
5. Щодо збереження біорізноманіття: доопрацювання і прийняття проєкту закону «Про території Смарагдової мережі».
6. Щодо водних ресурсів: завершити і затвердити плани управління річковими басейнами в Україні для річок Приазов'я, Причорномор'я, Дунаю, Дністра, Дніпра, Дону, Південного Бугу, Вісли, Криму.
7. Щодо лісів: зберегти необхідність проведення ОВД для суцільних санітарних рубок, зокрема шляхом недопущення прийняття законопроєкту № 9516 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо ефективного управління лісами на основі ведення лісового господарства на принципах наближеного до природи лісівництва, адаптованого до кліматичних змін, збереження біорізноманіття в лісах»; включити до переліку видів планованої діяльності та об'єктів, які можуть мати значний вплив на довкілля і підлягають оцінці впливу на довкілля такий вид діяльності, як будівництво нових лісових доріг; включити до переліку видів планованої діяльності та об'єктів, які можуть мати значний вплив на довкілля і підлягають оцінці впливу на довкілля такий вид діяльності, як зміна цільового призначення лісових земель; заборонити здійснення розробки корисних копалин на основі сервітутів.

Програмою «мінімум» на друге півріччя 2024 року та початок 2025 року для КМУ є прийняття таких підзаконних нормативно-правових актів:

1. Постанови про створення окремого ЦОВВ, що буде реалізувати державну політику в сфері управління відходами;
2. Постанови про створення окремого державного органу, що відповідатиме за реалізацію державної політики у сфері охорони природи, управління територіями і об'єктами природно-заповідного фонду, територіями Смарагдової мережі та збереження біорізноманіття;

3. Оновленого Національного плану управління відходами, Національної програми запобігання утворенню відходів;
4. Національної стратегії переходу до кругової економіки та впровадження цілей Європейського зеленого курсу.
5. Першочерговий пакет нормативно-правових актів, спрямований на реалізацію Закону України «Про забезпечення конституційних прав на безпечне для життя і здоров'я довкілля».
6. Розблокувати процес створення нових природоохоронних об'єктів і не перешкоджати виділенню для цієї мети природних лісів, квазіпралісів і пралісів з відповідним правовим статусом у лісах.
7. Розробити та затвердити Перелік інвазійних видів дерев із значною здатністю до неконтрольованого поширення, заборонених до використання у процесі відтворення лісів.
8. Створити та запровадити в дію прозорі майданчики і процедури торгівлі деревиною, зокрема: зняти обмеження на мінімальні лоти, застосовувати індикативні ціни при продажах деревини за прямими угодами, відмовитися від редуційонів.
9. Розробити і затвердити методики обрахунку екосистемних послуг лісів.

Ми переконані, що правильним підходом мало би бути негайне відкриття переговорів про членство в ЄС за Розділом 27 «Довкілля і зміна клімату» чи Зеленим кластером загалом. Це необхідно для повоєнної відбудови та відновлення України. Активне та ефективне впровадження актів ЄС у сфері довкілля і клімату сприятиме тому, щоб відбудова України відбувалась на зелених засадах і принципах. Це дозволить забезпечити втілення принципу «відбудувати краще ніж було».

Керуючись викладеним, ми закликаємо КМУ та ВРУ взяти до уваги рекомендації Єврокомісії, викладені в Звіті ЄК і в цьому зверненні, активізувати законодавчу діяльність у сфері наближення законодавства України до законодавства ЄС з питань довкілля й клімату.

Представників України в ході Ukraine Recovery Conference закликаємо ґрунтовно та повно висвітлити позицію щодо необхідності саме зеленого відновлення України, заручившись в цілях його реалізації підтримкою міжнародних партнерів.

Команда ЕПЛ